Lausunto, Tulevaisuusvaliokunta
4.5.2022

Veli-Pekka Tynkkynen
Venäjän ympäristöpolitiikan professori
Helsingin yliopisto

Minkälaisia koronapandemian ja Ukrainan sodan jälkeisen ajan vaihtoehtoisia turvallisuuteen vaikuttavia kehityskulkuja voidaan hahmottaa 15-20 vuoden aikajänteellä. Mistä ilmiöistä nämä kehityskulut koostuvat ja minkälaisiin vaihtoehtoisiin maailmanjärjestyksiin/ geopoliittisiin tilanteisiin mainittujen ilmiöiden yhdistelmät voisivat johtaa?

Lähestymistapa

Luotaan tulevaa maailmaa kahden skenaarion kautta. Ne ovat ääripäitä, toistensa vastakohtia, mutta näkemykseni mukaan silti mahdollisia. Jotta päädytään jompaankumpaan skenaarioon, vaatii se toimenpiteitä. Siten skenaariot ovat ehdollisia, ja ne perustuvat läntisten liberaalien demokratioiden toimijuuteen. Luonnollisesti aika voi edetä skenaarioista poiketen, ja päätyä vaikka niiden välimaastoon. Lähtökohta kuitenkin on, että lännen politiikkatoimilla on merkitystä.

Kontekstin kuvaus

Seuraavan 15-20 vuoden aikana on nähtävissä kaksi suurta murrosta, jotka säteilevät kaikille politiikka- ja elämänalueille globaalisti:

a.) Ilmastonmuutos, ja sen torjuntaan liittyvä poliittinen, ekologinen, teknologinen ja taloudellinen murros; siirtymä fossiilisista energialähteistä uusiutuviin sekä energia- ja resurssitehokkuuden kasvu; öljyvaltioiden vallan kapeneminen, uusiutuvan energian ja siihen liittyvien raaka-aineiden osalta merkittävien valtojen nousu.

b.) Autoritaaristen ja demokraattisten valtioiden ideologinen ja etenkin taloudellinen taistelu globaalista vallasta; Kiinan ja Venäjän sekä näiden liittolaisten taistelu Yhdysvaltoja, EU:ta, Britanniaa, Japania, Koreaa, Australiaa ja Uutta-Seelantia sekä näiden liittolaisia vastaan.

Skenaariot

1. Skenaario ”Talousvetoinen lännen suomettuminen”

Tässä vaihtoehtoisessa tulevaisuudessa Kiinan ja Venäjän johtama autoritaaristen valtioiden ryhmä on vahvistunut merkittävästi. Maat ovat saaneet houkuteltua kaikilla mantereilla valtioita leiriinsä tukemalla taloudellisesti (Kiina raaka-aine- ja infrastruktuuri-investointien, Venäjä öljy- ja kaasukaupan ja ydinvoimayhteistyön avulla) ja poliittisesti populistisia ja harvainvaltaan nojaavia tahoja ja puolueita. Tämän blokin hallinnassa olevat maat ja alueet ovat alisteisia Kiinan politiikalle, jonka keskiössä on yksilön ja yhteisöjen kontrolli sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen pisteytyksen perusteella. Entiset länsidemokratiat kulkevat kaksilla rattailla: kritisoivat Kiinan blokkia, mutta taloudellisten kytkösten ja hyötyjen takia jatkavat kauppaa ja investointeja autoritäärisiin maihin yksityisen sektorin intressien mukaisesti.

Jotta näin voisi tapahtua, vaatii se läntisten demokratioiden taholta seuraavia toimia:

- Globaalissa kaupankäynnissä annetaan yritysmaailman sanella säännöt; laissez fair -bisnestä ilman yhteisen hyvän tavoitteita; Kiinan ja Venäjän suhteen ”suomettuneet”

poliittiset puolueet menestyvät ja määrittelevät em. maiden ulkopolitiikkaa myötäilevän linjan
- Veroparatiisit kasvavat ja imevät kiihtyvällä vauhdilla pimeää ja pestyä rahaa niin demokratioista kuin autokratioista; pimeä raha klaani/regiimivetoisen valtiotalouden perusta monissa kehittyvissä maissa ja poliittisen nousun tae entisissä demokratioissa
- Demokratioissa median (perinteinen ja some) omistus annetaan keskittyä ja siirtyä yksityisten toimijoiden käsiin; median tehtävä on tehdä rahaa klikki- ja salaliittojournalismilla, jolloin totuudellinen journalismi surkastuu osaksi läntisen akateemisen maailman kuplaa
- Ilmastopolitiikkaa ja ympäristöllistä kestävyyttä edistetään vain läntisten demokratioiden omissa yhteiskunnissa ja talouksissa

2. Skenaario ”Lännen geoekonomisen voiman valjastaminen demokratian ja ilmaston hyväksi”

Tässä vaihtoehtoisessa tulevaisuudessa läntiset demokratiat kykenevät valjastamaan taloudellisen voimansa positiiviseksi vaihtoehdoksi Aasian, Afrikan ja Etelä-Amerikan yhteiskunnille. Sen perusta lepää Euroopan kolonialismin ajan historiallisten vääryyksien syväluotaamisessa ja tästä prosessista lähtevässä nöyryydessä suhteessa muuhun maailmaan. Länsi kykenee edistämään demokratiaa, ihmisoikeuksia ja demokratiaa, kun se muuttaa taloutensa reiluksi ja kestäväksi. Koska vastuullinen talous ei ole yhtä tuottoisa perinteisin mittarein, on lännen rakennettava vastuullisuudesta ilmiö (meemi), johon muut yhteisöt ja maat haluavat osaksi. Tämän uuden inhimillisen talouden vetovoima perustuu lännen kulttuurin pehmeään valtaan, mutta läntisten demokratioiden on myös laajennettava totuudellisen informaation levittämistä niin demokratiasta ja ihmisoikeuksista kuin ilmastonmuutoksen vaatimista poliittisista ja taloudellisia toimenpiteistä.

Jotta näin voisi tapahtua, vaatii se läntisten demokratioiden taholta seuraavia toimia:

- Länsimaat käsittelevät syvällisesti koloniaalisen historiansa, ja kolonialismin uhreilta anteeksi pyytämällä luo Aasian, Afrikan ja Etelä-Amerikan maiden kanssa uuden kumppanuuden; länsimaat suhtautuvat muihin maihin ja kansoihin vertaisinaan
- Globaalissa kaupankäynnissä luodaan länsidemokratioiden johdolla yritystoiminnalle säännöt, jotka lähtevät demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen sekä kestävyyden perustalta; kauppa autoritääristen maiden kanssa noudattaa samoja sääntöjä kuin muuallakin; ulko- ja kauppapolitiikan ohjenuoraksi tulee demokratian ja kestävyyden päättäväinen edistäminen kaikessa yhteistoiminnassa ulkovaltojen kanssa ja tästä tehdään kauppapolitiikan ”keppi ja porkkana”
- Veroparatiisit kielletään ja rahan liikkeiden seuraamiseksi luodaan läpinäkyvä järjestelmä; finanssisektorille luodaan tiukat kestävyys-, oikeusvaltio- ja demokratiakriteerit
- Demokratioissa median (perinteinen ja some) tehtävään totuudellisen tiedon levittäjänä panostetaan merkittävästi yhteiskunnan varoja; läntisiin demokratioihin luodaan globaalille yleisölle suunnattua tiedonvälitystä, etenkin autoritääristen maiden kielillä (Kiina, Venäjä jne)
- Ilmastopolitiikkaa ja ympäristöllistä kestävyyttä edistetään globaalien vastuullisuussertifikaattien luomisen kautta; materiaali- ja tietovirtojen sosiaaliset ja ympäristövaikutukset selvitetään ja minimoidaan sertifikaateilla koko tuotantoketjun varrella.